

4. Програма розвитку виховання в системі освіти України на 2003–2012 роки. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2003. – 24 с.
5. Сулопарова Л. Д. Семейные традиции. – М.: Знание, 1979. – 96 с.
6. Федяєва В.Л. Культура, освіта, традиції у сімейному вихованні як об'єкт наукового дослідження // Педагогічні науки. Зб. наук. праць. – Вип. 39. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2005. – С. 13.

Кондратенко Г.Н., Ридкоус О.В., Юркова Т.Ф.

МЕТОДИКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТРАДИЦИЙ В СЕМЕЙНОМ ВОСПИТАНИИ

В статье говорится о важности семейного воспитания. Анализируются содержание, формы и методы родительского влияния.

Ключевые слова: семья, ребенок, ценности, воспитание, методы, традиции.

Kondratenko G.M., Ridkous O.V., Yurkova T.F.

METHODICS OF THE TRADITION'S USAGE IN FAMILY EDUCATION

The importance of family upbringing is stressed in the article. We have analyzed the plot, forms and methods of parental influence.

Key words: family, child, values, upbringing, methods, tradition's.

УДК 37.036

Корольова І.І.

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ
СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ
У ПРОЦЕСІ КУЛЬТУРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

У статті розкрито зміст педагогічних умов естетичного виховання студентів вищих педагогічних закладів у процесі культуротворчої діяльності, що сприяють естетичному розвитку молоді.

Ключові слова: естетичне виховання, педагогічні умови, естетична активність, естетичний розвиток, культуротворча діяльність.

Постановка проблеми у загальному вигляді. За умов реформування вища школа України спрямовує свою діяльність на визначення шляхів ефективного вирішення завдань естетичного виховання щодо підвищення рівня естетичного розвитку, формування естетичної свідомості студентів вищих навчальних закладів. Тому надається особлива увага організації естетичного виховання у процесі культуротворчої діяльності, яка розкриває широкі можливості, проте потребує забезпечення певних педагогічних умов.

На значущість педагогічних умов естетичного виховання студентів як майбутніх педагогів наголошують науковці та дослідники: В. Бутенко, Л. Дубовик, Ю. Максимчук, Л. Масол, Н. Миропольська, Г. Падалко, Г. Шевченко та ін., підкреслюючи, що вища педагогічна школа повинна бути як науковою, так і естетично зорієнтованою, що, готуючи студентство як майбутніх фахівців, які мають у повній мірі реалізувати культурно-виховні функції у суспільстві; необхідно створити оптимальні педагогічні умови для формування власної естетичної культури; оволодіння ефективними способами, формами і методами реалізації завдань естетичного виховання підростаючого покоління, з їх підготовки до участі в естетизації усіх сфер соціально-економічного життя, використання надбань культури як універсального засобу розв'язання соціальних проблем.

Аналіз наукових робіт вищеназваних авторів дозволяє стверджувати, що кожна сфера природна, соціальна та освітня створюють узгоджену систему, що забезпечує цілісний естетичний розвиток особистості, формування естетичних почуттів, інтересів, ідеалів, цінностей, прагнення до естетичної діяльності. Однак не розкрито педагогічні умови

естетичного виховання студентської молоді за умов їх залучення до культуротворчої діяльності.

Формування цілей дослідження. Отже, мета нашого дослідження полягає в обґрунтуванні змісту педагогічних умов естетичного виховання студентів вищих педагогічних закладів у процесі культуротворчої діяльності, які сприяють їх естетичному розвитку та забезпечують ефективність освітньо-виховного процесу

Результати дослідження. Вища педагогічна школа покликана створити необхідні умови для того, щоб естетичний досвід особистості набув свого духовно-практичного втілення. Успішному вирішенню цієї задачі сприятиме системний підхід до естетичного виховання студентів вищих педагогічних навчальних закладів у процесі культуротворчої діяльності, яка полягає у комплексному використанні системи естетичних цінностей сфер предметно-природної, соціальних відносин, розвитку мистецтва; оволодіння студентами системою способів естетичної активності у процесі культуротворчої діяльності. Зважаючи на це виділяємо педагогічну умову *спрямування естетико-виховного впливу культуротворчої діяльності в системі вищої педагогічної освіти.*

Сутність культуротворчої діяльності студентів, спрямованої на естетичне виховання полягає у закріпленні на рівні свідомості студентів необхідних понять та уявлень про прекрасне, розвитку способів естетичної активності, які мають мету створення краси у повсякденному житті і праці. Ми погоджуємося з думкою О.Шевнюк, що культуротворча діяльність студента спирається на результати діалогового спілкування в педагогічній взаємодії, яка спрямовується на розкриття значущих культурних цінностей і смислів [7].

Процес естетичного виховання і культуротворча діяльність характеризуються своєю цілеспрямованістю. Отже, в організації культуротворчої діяльності, орієнтованої на естетичне виховання важлива роль надається розумінню мети даного процесу: спрямування на формування естетичної свідомості особистості шляхом збереження, збагачення, примноження культурних цінностей у сферах предметно-природній, соціальних відносин, розвитку мистецтва, що сприяє оволодінню досвідом самореалізації в естетичному розвитку. Тому важливо розуміти, що кінцевим результатом їх естетико-виховного впливу має стати не просто сукупність естетичних знань, закріплених у свідомості студентів, а здатність до активного використання їх у повсякденній взаємодії зі світом прекрасного, на їх основі набувати умінь та навичок творення. Відповідно рішення окресленої проблеми носить цілеспрямований характер і визначається потребою сучасності в естетизації освітнього середовища, всіх процесів які в ньому здійснюються.

Досягнення мети забезпечується реалізацією відповідних завдань.

До основних завдань естетичного виховання студентів вищих педагогічних закладів у процесі культуротворчої діяльності слід віднести такі:

- спонукання студентів до культуротворчої діяльності;
- ознайомлення з естетичними цінностями у процесі культуротворчої діяльності;
- залучення до різних форм культуротворчої діяльності;
- формування здатності творчого перенесення набутих знань й умінь у нові ситуації.

У вищій педагогічній школі зазначені завдання організації естетичного виховання студентів у процесі культуротворчої діяльності можуть бути успішно вирішені, якщо зорієнтована на організацію емоційно-чуттєвого спілкування студентів зі світом прекрасного; залучення студентів до активного пізнання естетичних явищ і закономірностей дійсності і мистецтва; вирішення студентами задач, пов'язаних із збереженням і примноженням естетичного потенціалу як суспільства в цілому, так і окремої людини.

Водночас культуротворча діяльність може набути ефективного характеру, якщо будуть реалізовані основні її функції: навчальна, розвивальна та виховна. Системний підхід організації естетичного виховання студентів у процесі культуротворчої діяльності визначається здатністю забезпечувати виконання її функцій: навчальної, розвивальної, виховної. Діяльність системи студентських гуртків, творчих колективів, студій організована за принципами: добровільності та масовості, урахування і розвитку індивідуальних

особливостей та інтересів студентів, принципом зв'язку культуротворчості з навчальною діяльністю.

Тому необхідно враховувати при організації естетичного виховання навчальну функцію культуротворчої діяльності, що характеризується пізнавальністю. Завдяки її реалізації відбувається передача студентам необхідної системи узагальнених, цілісних знань про основні естетичні поняття, категорії, закономірності, принципи, закони, положення, концепції тощо, які забезпечують глибоке сприйняття і осмислення прекрасного в дійсності в предметно-природній, соціальній сферах і мистецтві. На сучасному етапі знання про прекрасне в природі, в сфері соціальних відносин, у творчості набувають актуального характеру.

Проблема розвитку особистості в умовах культуротворчої діяльності є однією з актуальних, враховуючи необхідність творчої її самореалізації. Засоби та форми культуротворчої діяльності, що реалізовані у практику вищої школи збагачують естетичну культуру студентської молоді, розвивають у неї естетичні смаки, активність, допомагають перетворенню знань у переконання тощо. Отже, відповідно набуває реалізації розвивальна функція культури творчої діяльності.

Культуротворча діяльність забезпечує виховний вплив на особистість студента, формування наукового світогляду, морально-правової свідомості, естетичної культури та ін. Вона визначається виховуючим впливом на розум і почуття, емоції, сприяє поглибленню і розвитку емоційно-моральної культури людини.

Зазначені вище положення свідчать про те, що суттєву роль в організації естетичного виховання студентів вищих педагогічних закладів у процесі культуротворчої діяльності відіграє чітке визначення сутності, мети, задач спрямування культуротворчої діяльності на естетичне виховання студентів через здійснення її функцій.

Отже, вирішення мети, завдань естетичного виховання студентів вищих педагогічних закладів можливо за умови розробки програми з окресленої проблеми.

Виходячи із зазначеного, виділяємо наступну педагогічну умову: *програмно-цільова організація естетичного виховання студентів у процесі культуротворчої діяльності*. Ця педагогічна умова виділена у зв'язку з тим, що при організації естетичного виховання у процесі культуротворчої діяльності студенти вищих педагогічних закладів отримують можливість подальшого естетичного розвитку, який виявляється у збагаченні їх естетичного досвіду, набутті уявлень і понять про прекрасне, освоєнні естетичних цінностей. У забезпеченні здійснення даного процесу важливу роль відіграє вища школа, яка визначається її відповідальністю за впровадження принципу гуманітаризації та естетизації в освітньо-виховну роботу. Це є можливим при активній участі викладачів вищої школи у даному аспекті, що визначається їх прагненням передати необхідний естетичний досвід студентам. Тому вважаємо за необхідне звернути увагу на готовність викладачів педагогічного навчального закладу до спрямування культуротворчої діяльності на естетичне виховання студентів як на педагогічну умову здійснення даного процесу.

Залежність педагогічного забезпечення від особистості викладача, його естетичної та педагогічної культури, здібностей тощо розкрита у результатах досліджень у психолого-педагогічному аспекті Н.Бутенко, Ю.Максимчук, Н.Миропольської, О.Софіщенко, О. Рудницької, О. Шевнюк та ін.

Вивчаючи особливості організації естетичного виховання за даної умови, погоджуємося з позицією Н. Миропольської, що впевненість, особистісна зацікавленість педагога, глибоке розуміння важливості формування у особистості вищих потреб мають пряме відношення до естетичного виховання. Великий резерв педагогічній праці з естетичного виховання творчого характеру міститься у русі від навчання, освіти до виховання, у якому сутнісну роль покликано відіграти спілкування вихователя і вихованця.

Педагог вищої школи, стверджує вчена, що включається в організацію процесу естетичного виховання, стикається зі сталими смаками та потребами, стереотипами та

звичками студентської молоді, частині якій в певній мірі притаманні “глухість” та “сліпота” чуттєвого світу, недостатнє сприйняття цінностей високого мистецтва [1: 12–13].

На сучасному етапі вища школа, яка готує майбутніх спеціалістів педагогічної праці, спрямовує свою освітньо-виховну діяльність на формування у студентів здібностей до використання різних факторів естетичного змісту. Важлива роль у її здійсненні належить викладачам як організаторам виховного процесу. Ефективність якого визначається усвідомлення працівниками вищої школи змісту естетичного виховання у процесі культуротворчої діяльності. Водночас, особливе значення відіграє наявність вмінь та навичок викладачів в організації виховного процесу, спрямованого на культуротворчу діяльність. Викладачі виявляють позитивне ставлення до вирішення цих питань, усвідомлюють необхідність естетичного виховання студентів, готовність до використання можливостей культуротворчої діяльності у виховному процесі. Вони впроваджують окремі форми і методи збагачення естетичних знань, понять та уявлень студентів.

Здійснення культуротворчої діяльності передбачає наявність творчої індивідуальності майбутнього педагога, вимагає від нього системи знань і вмінь, які формуються у процесі пізнання, збереження, прогнозування і примноження культурних цінностей.

Дана умова ґрунтується на готовності викладачів до організації естетичного виховання через залучення студентів до освоєння естетичних цінностей і характеризується тим, що в центрі уваги студентів вищого педагогічного закладу знаходяться такі питання, як гармонійний і всебічний розвиток особистості, поєднання емоційного і раціонального в освітньо-виховній діяльності, стимулювання творчої активності. Студентам педагогічного навчального закладу важливо не лише знати про естетичні вимоги до культуротворчої діяльності, але й володіти необхідними способами естетичної активності: здійснювати інтерпретування та практичні кроки у напрямку їх естетизації, аналіз, порівняння та оцінку естетичних явищ різних сфер, виявляти інтерес до естетичних явищ дійсності у процесі культуротворчої діяльності; ставлення при спілкуванні з естетичними явищами у сферах предметно-природній, соціальних відносин, розвитку мистецтва.

Тому виділяємо педагогічну умову: *формування естетичного ставлення студентів у процесі культуротворчої діяльності*, яка сприяє успішному вирішенню питань естетичного виховання. Взаємодія людини і культури проявляється у процесі освоєння, прийняття і оволодіння людиною ціннісного змісту культури. Утворюється система особистісних цінностей. Питання необхідності розкриття студентській молоді змісту естетичних цінностей є актуальним і знайшло своє відображення у працях учених І.Зязюна, А.Капської, О.Семашко, О.Сухомлинської, О.Рудницької та ін. у філософському, культурологічному та педагогічному аспектах.

Естетичне виховання, підкреслює А.Капська, здійснюється в різних гуртках художньої самодіяльності, залишаючи поза увагою ті виховні можливості, які є в естетичних аспектах праці, моральних відносин, суспільно-політичного життя, сфери побуту, науково-пізнавальної діяльності. “Молодь вбачає свою участь у різних гуртках, студіях, клубах як можливість відчувати та побачити прекрасне лише у мистецтві, а не як потребу в удосконаленні себе, світу, людських стосунків, рідного краю тощо” [3: 99].

У процесі освоєння естетичних цінностей, який визначається певними переживаннями, почуттями, смаками тощо, особистість набуває інформації про їх зміст, що складає основу знань. А це сприяє формуванню естетичного ставлення; відкриває можливість глибоко пізнавати сутнісні зв'язки естетичних явищ природної, соціальної, мистецької сфер; бачити їх цілісність, гармонію, красу; набуттю естетичного досвіду. Інформація, її естетична складова стимулюють інтерес до цінностей різних сфер, збагачують уявлення та поняття про ціннісну сутність явищ, сприяє виявленню у особистості творчості.

Вирішення задачі ціннісного змісту, на думку В.Бутенка, передбачає використання естетичної інформації в певній формі [5: 122].

Ураховуючи зазначене, використання комплексу інформаційних відомостей, тобто інформаційного забезпечення створює умови повно і глибоко сприймати, осмислювати,

оцінювати, інтерпретувати естетичні цінності, які утворюють основу культуротворчої діяльності.

Отже, здійснення естетичного виховання студентів вищих педагогічних закладів у процесі культуротворчої діяльності за своїм змістом повинно бути багатограним і включати питання ціннісного аспекту різних сфер діяльності людини, забезпечуючи таким чином її естетичний розвиток. Вища педагогічна школа покликана передати студентам знання, що розкривають зміст системи естетичних цінностей і тим самим створити одну з основних педагогічних умов організації естетичного виховання студентів вищих педагогічних закладів у процесі культуротворчої діяльності.

Ураховуючи зазначене та спираючись на інтереси й потреби студентської молоді щодо збагачення естетичних знань із різних сфер діяльності, нами виділено три групи естетичних цінностей, які необхідно розкрити та сформулювати естетичне ставлення до них у процесі культуротворчої діяльності:

1. Естетичні цінності у природно-предметній сфері.
2. Естетичні цінності у сфері соціальних відносин.
3. Естетичні цінності у сфері розвитку мистецтва.

Виділенні три основні групи естетичних цінностей, які збагачують уявлення студентів естетичну цінність та стимулюють їх до виявлення естетичної активності у процесі культуротворчої діяльності, спрямованої на естетичне виховання студентів вищих педагогічних закладів.

Отже, виділяємо педагогічну умову: *стимулювання естетичної активності студентів у культуротворчій діяльності*. Освоєння прекрасного реалізується на основі виявлення власної активності особистості, яка ґрунтується на потребах, інтересах, цінностях. Людина здатна засвоювати і збагачувати знання про прекрасне, гармонійне, пропорційне в природі, дійсності мистецтві. Проте наявність такого інформаційного досвіду є недостатнім для функціонування культуротворчої діяльності. Необхідна наявність діяльнісного (процесуального) аспекту, який забезпечив взаємозв'язок із прекрасним. І відповідно цим забезпечує виявлення активності у здійсненні культуротворчої діяльності. Естетична активність особистості сприяє рішенню комунікативних, пізнавальних, творчих завдань у процесі пізнання естетичних цінностей у сферах природній, соціальній та мистецтва, під час виконання культуротворчої діяльності.

Естетична активність, на думку В.Бутенка, є одним із прийомів творчого освоєння прекрасного в дійсності та мистецтві. Увагу привертає те, що вмиле використання емоційних, інтелектуальних, творчих сил дозволяє успішно вирішувати конкретні задачі сприйняття та оцінки художніх творів, явищ оточуючої дійсності [2: 64]. Вчений зазначає, що естетична активність це не довільне явище, яке спонтанно виникає, а усвідомлений процес, який регулюється свідомістю людини, що відображає її виявлення переваг смаку, поняття, установки [6: 6].

У педагогічній науковій праці учені актуальним є вирішення питання розвитку та стимулювання активності, яке вимагає створення педагогічних умов. В. Шацька наголошує на ролі педагогічного впливу, який полягає у створенні необхідних умов для цілеспрямованого розвитку здібностей сприймати, відчувати та правильно оцінювати красу оточуючої дійсності – в природі, суспільному житті, явищах мистецтва [4: 6].

Розвиток та стимулювання естетичної активності особистості здійснюється при використанні її різних способів. В.Бутенко визначаючи способи естетичної активності виходив із положення, що людина, спираючись на свої почуття, встановлює зв'язок із мистецтвом на емоційно-почуттєвому рівні, за допомогою мислення розкриває глибинні зв'язки та закономірності творчості, творчі сили людини вносять особливий настрій в процес духовного зв'язку з мистецтвом і дозволяють приносити в цей процес особистісно значимі почуття та думки [6: 9].

Ураховуючи зазначене, нами визначено, що стимулювання естетичної активності здійснюється емоційно, інтелектуально, креативно. Створення такої педагогічної умови

дасть можливість суттєво активізувати безпосередню участь студентів у культуротворчій діяльності, а саме залучатиме їх до культуротворчої діяльності у повсякденному житті, спілкуванні, майбутній професійній діяльності за законами краси, гармонії та виразності.

Висновок. Естетичне виховання студентів вищих педагогічних закладів у процесі культуротворчої діяльності буде ефективним, якщо будуть створені такі педагогічні умови:

- спрямування естетико-виховного впливу культуротворчої діяльності в системі вищої педагогічної освіти;
- програмно-цільова організація естетичного виховання студентів у процесі культуротворчої діяльності;
- формування естетичного ставлення студентів у процесі культуротворчої діяльності;
- стимулювання естетичної активності студентів у культуротворчій діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аболина Т.Г. Эстетическое воспитание в школе / Т. Аболина, Н.Миропольская. – К.: Вища школа, 1987. – С. 12–13.
2. Бутенко В.Г. Эстетическое отношение старшеклассников к искусству: монографія: в 3–х т. / В.Г. Бутенко. – К., 1993. – Т. 1. – С. 64.
3. Капська А. Основні закономірності художньо-естетичного виховання учнівської молоді / А. Капська // Нові технології виховання: Зб. наук. ст. – К., 1995. – С.96–105.
4. Общие вопросы эстетического воспитания в школе / [под ред. В.Н. Шацкой]. – М., 1955. – С. 6.
5. Педагогические основы формирования эстетического отношения к искусству: [Книга для учителя / под ред. В.Г. Бутенко]. – М.: АПН СССР, 1990. – С. 122.
6. Развитие эстетической активности школьников: Пособие для учителя / [Б.М. Андриевский, Г.В. Арязмова, В.Г. Бутенко и др.]; под ред В.Г. Бутенко. – К., 1992. – 176 с.
7. Шевнюк О.Л. Структура і функції культурологічної освіти майбутнього вчителя / О.Л. Шевнюк // Педагогіка і психологія. – К.: Педагогічна преса, 2003. – № 1(XXXVIII). – С.81 – 89.

Королєва І.І.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ЭСТЕТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ЗАВЕДЕНИЙ В ПРОЦЕССЕ КУЛЬТУРОТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье раскрыто содержание педагогических условий эстетического воспитания студентов высших педагогических заведений в процессе культуротворческой деятельности, которые способствуют эстетическому развитию молодежи.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, педагогические условия, эстетическая активность, эстетическое развитие, культуротворческая деятельность

Koroleva I.I.

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF AESTHETIC EDUCATION OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE PROCESS OF CULTURE BUILDING ACTIVITIES

The article presents the content of pedagogical conditions of aesthetic education of students in higher educational institutions in the process of culture building activities that promote the aesthetic development of youth.

Key words: aesthetic education, pedagogical conditions, aesthetic activity, aesthetic development, cultural activities.